Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан
економічного факультету
Ростислав МИХАЙЛИШИН
_____
“ 26 ” 03 2024 року

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену зі спеціальності
для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 051 «Економіка»
(освітні програми «Бізнес-економіка», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економічна аналітика та бізнес-статистика», «Економіка та правове регулювання у бізнесі»)

Львів - 2024 р.

Укладачі програми:

Артим-Дрогомирецька З. Б., к.е.н., доцент, завідувач кафедри економічної кібернетики;

Матковський С. О., к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики;

Островерх П. І., к.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії;

Панчишин С. М., д.е.н., професор, завідувач кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки;

Урба С. І., д.е.н, професор, завідувач кафедри економіки підприємства.

Програма атестаційного екзамену зі спеціальності для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» (освітні програми «Бізнес-економіка», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економічна аналітика та бізнес-статистика», «Економіка та правове регулювання у бізнесі») розглянута і затверджена на спільному засіданні кафедри аналітичної економії та міжнародної економіки, кафедри економічної кібернетики, кафедри економічної теорії, кафедри статистики.

Схвалено та затверджено Вченою радою економічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол № 5 від «26» березня 2024 року.

«26» 03 2024 року Голова _____ (Ростислав МИХАЙЛИШИН)
(підпис)

©Львів, 2024 рік

Програма атестаційного екзамену зі спеціальності підготовлена відповідно до Навчального плану підготовки бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка» освітніх програм «Бізнес-економіка», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економічна аналітика та бізнес-статистика», «Економіка та правове регулювання у бізнесі».

На атестаційний екзамен виносяться питання з дисциплін, які є нормативними дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки у Навчальному плані підготовки бакалавра зі спеціальності 051 «Економіка» (освітні програми «Бізнес-економіка», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економічна аналітика та бізнес-статистика», «Економіка та правове регулювання у бізнесі»):

1. Макроекономіка;
2. Мікроекономіка;
3. Міжнародна економіка;
4. Економетрія;
5. Статистика;
6. Економіка підприємства.

Під час підготовки до атестаційного екзамену студентам доцільно користуватися рекомендованою літературою до кожної дисципліни.

Програма навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки, які виносяться на атестаційний екзамен зі спеціальності для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 051 «Економіка» (освітні програми «Бізнес-економіка», «Економічна кібернетика», «Міжнародна економіка», «Економічна аналітика та бізнес-статистика», «Економіка та правове регулювання у бізнесі»)

МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка як наука

Економічні потреби та виробничі ресурси. Потреби людей та їх безмежність. Економічні інтереси. Виробничі ресурси та їх обмеженість.

Національна економіка та її основні суб'єкти. Суть національної економіки та її складники. Галузева структура економіки. Фізична та монетарна економіка. Відкрита і закрита економіка. Ефективність функціонування національної економіки.

Предмет і функції макроекономіки. Предмет макроекономіки та основні сфери її дослідження. Функції макроекономіки. Позитивна та нормативна макроекономіка. Цілі економічної політики. Макроекономічна нестабільність.

Методи макроекономіки. Метод наукової абстракції. Економічний аналіз. Індукція і дедукція. Моделювання як метод макроекономічного аналізу. Економічні поняття, категорії та закони.

Економічне пізнання та політична філософія макроекономіки. Економічна інформація (економічні показники). Номінальні і реальні змінні. Пастки на шляху економічного пізнання. Економічне сприйняття.

Тема 2. Форма виробництва

Форма виробництва та її головні складники. Суть форми виробництва. Натуральна господарка і її ознаки. Причини розвитку товарної форми виробництва. Виникнення ринку. Продукт виробництва як товар. Суть і функції грошей. Грошова система. Еволюція грошей та грошових систем. Процентна ставка. Попит на гроші і пропозиція грошей. Грошові агрегати. Валюта і валютний курс.

Виробництво і його витрати. Процес виробництва. Витрати виробництва. Проблеми вибору та виробничих можливостей національної економіки. Крива виробничих можливостей. Альтернативна вартість.

Суть і фактори економічного зростання. Зміст і значення економічного зростання. Фактори і типи економічного зростання. Погляди на економічне зростання. Закономірності економічного зростання країн у XX - початку XXI ст. Багаті і бідні країни. Класифікація країн за рівнем доходу.

Тема 3. Економічна система та її основні суб'єкти

Економічна система та її компоненти. Суть та механізми економічної системи. Права власності. Ринкова економіка та основні принципи її організації. Сучасні моделі ринкової економіки. Суть командної економіки та її неспроможність.

Схема кругопотоку ресурсів, продуктів і доходів у ринковій економіці. Двосекторна модель кругопотоку. Доходи, видатки і витрати. Заощадження та інвестиції в моделі кругопотоку. Державний та закордонний сектори в моделі кругопотоку.

Економічна роль держави в ринковій економіці. Традиційні економічні функції держави. Державний бюджет і його доходи та видатки.

Фірма як економічний суб'єкт. Суть, ознаки та розміри фірм і підприємств. Правові форми фірми. Капітал підприємства. Основний і оборотний капітал. Амортизація. Виторг і прибуток фірми.

Економіка домогосподарства. Функції домогосподарства в ринковій економіці. Доходи домогосподарства. Номінальні та реальні доходи. Структура сукупного доходу сімей. Економічна нерівність. Рівень бідності. Соціальний захист населення (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата) в умовах російської агресії.

Тема 4. Основні макроекономічні показники

Валовий внутрішній продукт та принципи його обчислення. Валовий внутрішній продукт (ВВП) як основний показник обсягу національного виробництва. Номінальний і реальний ВВП. Природний ВВП. ВВП-розрив. Методологія обчислення ВВП.

Три методи обчислення ВВП. ВВП як сума видатків. Особисті споживчі видатки. Інвестиційні видатки. Державні закупівлі та чистий експорт. ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки. ВВП як сума доданої вартості. Методологія обчислення ВВП в Україні.

Інші показники національного обсягу виробництва. Валовий національний продукт (ВНП). Чистий внутрішній продукт (ЧВП). Національний дохід (НД). Використовуваний дохід (ВД). Особистий дохід (ОД).

Показники рівня зайнятості. Зайняті і безробітні. Рівень безробіття. Повна зайнятість. Види безробіття. Природна норма безробіття.

Показники рівня цін. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Дефлятор ВВП. Зведення номінального до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.

Платіжний баланс як основний показник зовнішньоекономічної діяльності держави. Підрозділи платіжного балансу. Кредит і дебет. Чисте придбання активів і чисте прийняття зобов'язань. Розділи платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу. Стандартна і аналітична форми презентації платіжного балансу. Інші показники зовнішньоекономічної діяльності держави.

Тема 5. Виробництво, споживання та інвестиції

Виробництво та розподіл національного доходу. Чинники, що визначають величину національного доходу. Функціональний розподіл національного доходу. Особистий розподіл національного доходу. Показники диференціації доходів домогосподарств. Індекс людського розвитку.

Інструментарій для аналізу споживання і заощадження. Функція споживання і функція заощадження. Гранична схильність до споживання і до заощадження *(MPC* і *MPS).* Середня схильність до споживання і до заощадження *(APC* і *APS).* Чинники споживання, не пов'язані з використовуваним доходом. Мотиви, види та рівень заощаджень у національній економіці.

Моделі поведінки споживача. Кейнсіанська функція споживання як модель поведінки споживача. Постулати (твердження) Кейнса. Загадка споживання. Динаміка середньої схильності до споживання.

Суть та значення інвестицій. Капіталовкладення. Інвестиційний процес та його типи. Асиметрична інформація. Напрями аналізу інвестицій. Структура інвестицій. Види інвестицій (валові і чисті, реальні та фінансові, прямі і портфельні, венчурні і безризикові, автономні та похідні). Показники ефективності інвестування.

Тема 6. Сукупні видатки та економічна рівновага

Сукупні видатки та рівноважний ВВП. Суть та складники сукупних видатків. Рівноважний рівень ВВП. Два підходи до визначення рівноважного ВВП. Кейнсіанський хрест. Процес встановлення економічної рівноваги у національній економіці в короткостроковому періоді.

Мультиплікатор видатків. Ефект мультиплікатора. Вторинні споживчі видатки. Похідні інвестиції. Вплив державного сектора та змін зовнішньої торгівлі на рівноважний ВВП. Мультиплікатор податків. Повний мультиплікатор.

Механізм досягнення рівноваги у довгостроковому періоді. Процентна ставка як інструмент досягнення рівноваги у довгостроковому періоді. Інфляційний і рецесійний розриви. Парадокс заощадження.

Тема 7. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Сукупний попит і його складники. Крива сукупного попиту та її переміщення. Причини від'ємного нахилу кривої *AD*. Переміщення кривої сукупного попиту.

Сукупна пропозиція *AS*. Крива сукупної пропозиції та її переміщення. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення. Крива короткострокової сукупної пропозиції. Чинники сукупної пропозиції в короткостроковому періоді.

Макроекономічна рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Застосування моделі *AD-AS*. Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Збурення сукупної пропозиції. Стагфляція. Збурення сукупного попиту. Перегріта економіка. Дискусія з приводу макроекономічної рівноваги.

Тема 8. Макроекономічна нестабільність

Суть та причини економічних коливань. Безробіття. Діловий цикл і його фази. Економічні школи про причини короткострокових циклічних коливань. Втрати від безробіття і його причини. Закон Оукена. Природна норма безробіття та державна політика її зниження.

Суть, види, причини та соціально-економічні наслідки інфляції. Суть інфляції. Рівень і темп інфляції. Види та соціально-економічні наслідки інфляції. Економічні школи про причини інфляції. Інфляція як багатофакторний процес.

Крива Філіпса. Методи боротьби з інфляцією. Індексація і дезінфляція. Рівень інфляції в Україні та в різних групах країн.

Тема 9. Стабілізаційна політика (монетарна та фіскальна)

Суть, знаряддя та завдання монетарної політики. Центральний банк та його функції у національній економіці. Суть та основні цілі монетарної політики. Види монетарної політики та її передавальний механізм. Політика «дорогих» і «дешевих» грошей. Передавальний механізм монетарної політики. Ефективність монетарної політики.

Комерційні банки та процес створення банківських депозитів. Функції комерційних банків. Часткове резервування депозитів. Пропозиція грошей за часткового резервування депозитів. Простий депозитний мультиплікатор.

Суть, види та інструменти фіскальної політики. Дискреційна і недискреційна фіскальна політика. Автоматичні стабілізатори.

Дефіцит державного бюджету. Крива Лафера. Державний борг та його причини. Внутрішній і зовнішній борг. Вплив дефіциту бюджету і державного боргу на національну

економіку. Зовнішня заборгованість країни. Полегшення тягаря зовнішнього боргу та методи зменшення зовнішньої заборгованості країни.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Панчишин С. М. Макроекономіка: навчальний посібник. / Видання 4-те, виправлене і доповнене. Львів: Видавництво «Апріорі». 2022. 524 с.
2. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / [С. М. Панчишин, П.І. Островерх, І.В.Грабинська та ін.] / За ред. С.М. Панчишина і П.І. Островерха. / 5-те вид., виправл. та доп. Л.: Апріорі, 2021. Кн. 1: Вступ до макроекономіки. Макроекономіка. 582 с.
3. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка: навч. посібник / [З.Г.Ватаманюк, О.З.Ватаманюк, Н.І.Гнатюк та ін.] / за ред. О.З. Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2011. 656 с.
4. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): Навчальний посібник / [О.Ватаманюк, Є.Майовець, М.Стирський та ін.] / за ред. О.Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2010. 374 с.
5. Манків Г. Макроекономіка / Грегорі Манків. К.: Основи, 2000. 588 с.
6. Mankiw N.G. Principles of Economics. / Seventh edition. Stanford: Cengage Learning, 2015. XXXII. 847 p.
7. Mankiw N.G. Macroeconomics. / Seventh edition. New York: Worth Publishers, 2010. XXXVII. 598 p.

МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Мікроекономіка як наука

Предмет і об'єкт мікроекономіки. Ринок та його види. Історія формування мікроекономіки як науки.

Методологія мікроекономічного аналізу. Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Ендогенні та екзогенні змінні мікроекономічних моделей. Економічні закони.

Інструментарій мікроекономічного дослідження. Попит, пропозиція і рівноважна ціна. Надлишок (вигода) споживача і надлишок (вигода) виробника.

Еластичність попиту. Цінова еластичність попиту. Дугова та точкова еластичність попиту. Визначники еластичності попиту за ціною. Вплив еластичності попиту на виторг.

Інші концепції еластичності попиту. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом.

Еластичність пропозиції. Еластичність пропозиції за ціною. Дугова та точкова еластичність пропозиції. Визначники еластичності пропозиції за ціною. Перехресна еластичність пропозиції.

Тема 2. Мікроекономічний аналіз державного регулювання економіки

Прямі та непрямі податки. Види непрямих податків. Вплив акцизів на пропозицію. Податковий тягар. Акцизи та еластичність попиту і пропозиції. Правило розподілу податкового тягаря.

Вплив дотацій та субсидій на ринкову поведінку ділових одиниць. Суть та наслідки призначення урядом дотацій виробникам. Економічний зміст та наслідки призначення субсидій споживачам.

Державне втручання у функціонування ринків сільськогосподарської продукції. Суть та причини виникнення проблем фермерських господарств у тривалому і короткостроковому періодах. Політика створення буферних запасів продовольства. Політика підтримання цін на сільськогосподарську продукцію в Україні в умовах російської агресії.

Тема 3. Аналіз поведінки споживача

Теорія граничної корисності. Корисність та її види. Закон спадної граничної корисності. Правило максимізації корисності. Парадокс вартості. Вигода (надлишок) споживача.

Теорія індиферентності. Аналіз кривої індиферентності (байдужості). Карта індиферентності (байдужості) та її види. Бюджетна пряма та визначення стану рівноваги споживача. Бюджетна пряма та зміни у доході і цінах. Криві "ціна-споживання" і "дохід-споживання ". Криві Енгеля.

Аналіз ефектів заміщення і доходу. Загальний ефект від зміни ціни продукту. Ефекти заміщення і доходу. Прояви ефектів заміщення і доходу для різних товарів за Гіксом. Товари Гіфина. Ефекти заміщення і доходу за Слуцьким.

Тема 4. Теорія виробництва

Виробництво та виробнича функція. Виробнича функція та методи її вираження. Двофакторна виробнича функція. Час як економічний ресурс. Короткостроковий і довгостроковий періоди виробництва. Постійні та змінні виробничі ресурси.

Виробнича функція з одним змінним ресурсом. Загальний продукт та його динаміка у короткостроковому періоді. Закон спадної віддачі. Середній та граничний продукти.

Аналіз взаємозв`язків між окремими видами продукту виробника. Стадії виробництва та їх характерні риси.

Аналіз виробництва у довгостроковому періоді. Ізокванта та карта ізоквант. Граничний коефіцієнт технологічного заміщення факторів виробництва. Види виробничої функції.

Закон ефекту масштабу виробництва і форми його прояву. Зростаючий ефект масштабу. Спадний ефект масштабу. Незмінний ефект масштабу.

Ізокоста. Рівновага виробника. Ізокоста та методи її вираження. Мінімізація витрат виробництва. Траєкторія розширення виробництва.

Тема 5. Витрати і прибуток фірми

Суть витрат виробництва та їх види. Економічні (альтернативні) витрати виробництва. Явні та неявні витрати. Короткострокові та довгострокові витрати виробництва. Трансакційні витрати.

Аналіз короткострокових витрат виробництва. Види короткострокових витрат виробництва. Аналіз взаємозв'язків між загальними, середніми та граничними витратами.

Довгострокові витрати виробництва. Види довгострокових витрат виробництва. Ефект масштабу виробництва та його види. Довгострокові витрати виробництва і структура галузі.

Виторг фірми та його види. Загальний, середній та граничний виторг фірми. Аналіз взаємозв'язків між окремими видами виторгу фірми. Еластичність попиту за ціною та загальний виторг фірми.

Прибуток фірми та його види. Економічний і бухгалтерський прибуток. Нормальний прибуток. Середній та граничний прибуток фірми.

Методи визначення оптимального обсягу виробництва фірми. Зіставлення загального виторгу і загальних витрат. Зіставлення граничного виторгу і граничних витрат.

Тема 6. Досконала конкуренція та чиста монополія

Ринкова структура і поведінка фірми. Суть ринкової структури. Ринкова структура і галузь. Види ринкових структур. Ідеальні та реальні ринкові структури.

Короткострокова рівновага конкурентної фірми. Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням *TR* і *TC*. Визначення оптимального обсягу випуску конкурентної фірми в короткостроковому періоді зіставленням *MR* і *MC*. Конкурентна рівновага для фірми і галузі у короткостроковому періоді.

Рівновага конкурентної фірми у довгостроковому періоді. Умова довгострокової рівноваги конкурентної фірми. Крива пропозиції галузі у довгостроковому періоді.

Суть і умови виникнення монополії. Основні ознаки чистої монополії. Умови виникнення монополії. Природна монополія.

Визначення ціни та обсягу виробництва в умовах чистої монополії. Визначення ціни і випуску продукції фірмою у короткостроковому періоді. Визначення ціни і випуску продукції фірмою у довгостроковому періоді. Порівняльний аналіз чистої монополії і досконалої конкуренції. Державне регулювання цін.

Цінова дискримінація та антимонопольне законодавство. Умови цінової дискримінації. Види цінової дискримінації. Антимонопольне законодавство.

Тема 7. Монополістична конкуренція та олігополія

Поведінка виробника в умовах монополістичної конкуренції. Ознаки та умови монополістичної конкуренції. Вибір ціни та обсягу виробництва фірмою у короткостроковому

періоді. Визначення оптимального обсягу виробництва та ціни фірмою у довгостроковому періоді.

Суть і наслідки нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту. Вплив рекламної діяльності на обсяги продажу і витрати виробництва.

Монополістична конкуренція і ефективність. Виробнича та розподільна ефективність в умовах монополістичної конкуренції. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.

Особливості організації олігопольного ринку. Основні ознаки олігополії. Взаємозалежність олігополістів та схильність до змови. Картелі. Нецінова конкуренція.

Моделі поведінки фірми в умовах олігополії. Модель дуополії як відображення ринкової поведінки фірми-початківця. Модель ламаної кривої попиту. Теорія ігор і поведінка олігополії.

Ефективність олігополії та її наслідки. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Державне регулювання олігополії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / [С. М. Панчишин, П.І. Островерх, В.Б.Буняк та ін.] / За ред. С.М. Панчишина і П.І. Островерха. Кн. 2: Мікроекономіка. / 2-ге вид., виправл. та доп. К.: Знання, 2014. 390 с.
2. Економічна теорія: вступ, макроекономіка, мікроекономіка: Навч. посібник / [З.Г.Ватаманюк, О.З.Ватаманюк, Н.І.Гнатюк та ін.] / за ред. О.З.Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2011. 656 с.
3. Економічна теорія: практикум (тести і задачі): Навчальний посібник / [О.Ватаманюк, Є.Майовець, М.Стирський та ін.] / за ред. О.Ватаманюка. Львів: Інтелект-Захід, 2010. 374 с.
4. Островерх П.І. Мікроекономіка. Тести і задачі: Навч. посібник / П.І.Островерх. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2006. 400 с.
5. Mankiw N.G. Principles of Economics. / Seventh edition. Stanford: Cengage Learning, 2015. XXXII. 847 p.

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Тема 1. Система міжнародної економіки

Міжнародна економіка як об'єкт наукового дослідження. Методи та інструментарій міжнародної економіки. Автаркія. Протекціонізм та фритредерство. Форми міжнародних економічних відносин. Суб'єкти міжнародної економіки. Класифікації країн та їх об'єднання. Міжнародні економічні організації.

Суть, чинники та види міжнародного поділу праці. Міжнародна спеціалізація та кооперування. Міжнародний поділ інших факторів виробництва.

Становлення світового ринку і його характерні риси. Міжнародна торгівля: переміщувані і непереміщувані товари. Рівновага на світовому ринку. Виникнення світового господарства. Мобільність факторів виробництва.

Глобальні проблеми людства та підходи до їх вирішення.

Тема 2. Міжнародна торгівля

Теорія міжнародної торгівлі меркантилістів. Теорія абсолютних переваг А. Сміта. Теорія порівняльних переваг Д Рікардо. Теорія співвідношення факторів виробництва Гекшера-Оліна та теорія вирівнювання відносних цін на фактори виробництва. Парадокс Леонтьєва. Теорія міжнародного життєвого циклу товару. Внутрішньогалузева міжнародна торгівля. Теорія конкурентних переваг М. Портера.

Сутність, види та сучасні особливості міжнародної торгівлі. Показники міжнародної торгівлі та інструментарій її аналізу. Особливості міжнародної торгівлі послугами. Види зовнішньоторговельних операцій. Умови міжнародної торгівлі Incoterms.

Види та знаряддя зовнішньоторговельної політики. Мито, його функції і види. Економічні наслідки запровадження імпортного та вивізного мита. Аргументи на користь та проти політики протекціонізму.

Немитні інструменти регулювання зовнішньої торгівлі. Квотування, ліцензування та "добровільне" обмеження експорту. Технічні бар'єри та їх види. Вплив внутрішніх податків та державних закупівель на міжнародну торгівлю. Експортні кредити та їх види. Демпінг у міжнародній торгівлі. Антидемпінгове регулювання. Торговельні договори та правові режими у міжнародній торгівлі.

Тема 3. Міжнародне переміщення факторів виробництва

Міжнародне переміщення капіталу. Основні форми і види переміщення капіталу. Теорії і мотиви переміщення капіталу. Вплив експорту та імпорту капіталу на національну економіку. Державне регулювання міжнародного переміщення капіталу. Вільні економічні зони.

Сутність, види та теорії міжнародної трудової міграції. Сучасні центри притягнення робочої сили. Соціально-економічні наслідки переміщення трудових ресурсів між країнами. Регулювання міжнародних міграційних процесів.

Сутність технологій і міжнародного технологічного обміну. Форми і способи передання та правового захисту технологій. Міжнародне технічне сприяння та державне і міжнародне регулювання передання технології.

Тема 4. Міжнародні валютно-фінансові відносини

Валюта, валютний курс. Номінальний і реальний валютний курс. Плаваючі та фіксовані валютні курси. Міжнародні системи валютних курсів. Регіональні валютні системи та зони. Європейська валютна система.

Світовий валютний ринок: сутність, функції, структура, суб'єкти. Поняття та види валютних операцій. Валютна політика та її інструменти. Девальвація та ревальвація, знецінення та поцінування валюти.

Міжнародний кредит, його функції та форми. Зовнішній борг: види, рівень та показники. Методи та інструменти управління зовнішнім боргом. Інституційне регулювання міжнародних кредитних відносин: МВФ, група Світового банку, Лондонський та Паризький клуби кредиторів.

Платіжний баланс, основні принципи його складання та структура. Стандартна та аналітична форма подання ПБ. Золотовалютні резерви та їх структура. Монетарне золото. Спеціальні права запозичення (*SDR*). Резервна позиція країни в МВФ. Іноземна валюта. Пасивний і активний платіжний баланс.

Тема 5. Міжнародна економічна інтеграція

Сутність, передумови та цілі міжнародної економічної інтеграції. Форми та правила міжнародної економічної інтеграції.

Типи міжнародної економічної інтеграції: преференційна зона торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна економічна та політична інтеграція.

Економічні наслідки (ефекти) міжнародної економічної інтеграції. Статичні (створення торгівлі, відхилення торгівлі) та динамічні (вигоди від спеціалізації, масштабу; зростання добробуту; поліпшення платіжного та торговельного балансів; розвитку структури торгівлі; залучення інвестицій тощо) ефекти інтеграції.

Утворення та розвиток європейської економічної інтеграції. Етапи формування Європейського Союзу. Спільні економічні та фінансові інститути. Наднаціональні політичні органи. Інтеграція України у Європейський союз. Інтеграційні процеси в Північній і Латинській Америці, Азії та Африці.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка. Кн. 1 / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. К.: Знання, 2021. 648 с.
2. Козик В. В. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник / [Козик В. В., Панкова Л. А., Даниленко Н. Б.] К.: Знання, 2011. 470 с.
3. Михасюк І. Р. Міжнародна економіка: навчальний посібник / І. Михасюк, К. Шайовська. Львів: Апріорі, 2014. 252 с.
4. Міжнародна економіка: навч. посіб. / За ред. Г. Е. Гронтковської/ [Г. Е. Гронтковська, О. І. Ряба, А. М. Венцурик, О. І. Красновська]. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 384 с.
5. Міжнародна економіка: підручник / [Герасимчук В. Г., Войтко С. В., Серебренніков Б. С., Сакалош Т. В.] / за ред. В. Г. Герасимчука, С.В. Войтка. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2023. 353 с.
6. Міжнародна економіка: підручник / [Д.Г.Лук'яненко, А.М.Поручник, Я.М.Столярчук]. К.: КНЕУ, 2014. 762 с.

7. Krugman P. International Economics: Theory and Policy, 10th Edition / [Paul R. Krugman, Maurice Obstfeld, Marc Melitz]. Instock : Prentice Hall, 2014. 360 p.
8. Pugel, Thomas A. International Economics / Thomas A. Pugel. Sixteenth edition. New York: McGraw-Hill Education, 2016. 766 p.

ЕКОНОМЕТРІЯ

Тема 1. Основи кореляційно-регресійного аналізу

Використання моделювання у наукових дослідженнях. Класифікація моделей. Етапи проведення економетричного дослідження.

Метод аналітичного групування.

Види зв'язків між змінними. Кореляційна залежність. Основні завдання кореляційно-регресійного аналізу.

Тема 2. Парна лінійна кореляційно-регресійна модель

Узагальнена та вибіркова парні лінійні кореляційно-регресійні моделі. Оцінювання параметрів економетричних моделей.

Визначення оцінок параметрів парної лінійної кореляційно-регресійної моделі. Метод найменших квадратів.

Основні припущення класичного кореляційно-регресійного аналізу.

Економетрична інтерпретація параметрів моделі. Випадкові відхилення.

Тема 3. Основні характеристики адекватності парної лінійної кореляційно-регресійної моделі

Коефіцієнт кореляції та його властивості. Стандартна та гранична похибки моделі.

Відношення детермінації. Кореляційне відношення.

Вибіркові похибки парної моделі. Похибка індивідуального прогнозу. Оцінювання коефіцієнта кореляції.

Тема 4. Перевіряння статистичної значущості параметрів зв'язку між змінними

Схема статистичного доведення.

Перевіряння статистичної значущості коефіцієнтів кореляції. Перевіряння статистичної значущості коефіцієнтів регресії.

Експрес-діагностування моделі.

Тема 5. Множинна лінійна кореляційно-регресійна модель

Етапи побудови множинної лінійної кореляційно-регресійної моделі.

Оцінювання параметрів багатофакторної моделі. Економетричний зміст параметрів багатофакторної моделі.

Стандартна похибка багатофакторної моделі. Коефіцієнти множинної детермінації та кореляції.

Експрес-діагностування багатофакторної моделі.

Часткова регресія. Коефіцієнти часткової кореляції та часткової детермінації.

Тема 6. Особливі випадки у множинному кореляційно-регресійному аналізі

Методи вибору МЛКРМ. Метод виключень. Покроковий регресійний метод.

Автокореляція. Методи її тестування та усунення.

Гетероскедастичність. Методи її тестування та усунення.

Мультиколінеарність. Методи її тестування та усунення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Економетрика : підручник / Черняк О. І, Комашко О.В., Ставицький А.В., Баженова О.В., за ред. О.І. Черняка. Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. 359 с.
2. Здрок В.В. Прикладна економетрика. У 2-х ч. Частина 1. Симультативні моделі : навч. посібник. Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. 112 с.
3. Здрок В.В., Лагоцький Т.Я. Прикладна економетрія. У 2-х ч. Частина 2. Дистрибутивно-лагові та авторегресивні моделі : навч. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 184 с.
4. Здрок В.В., Паславська І.М. Моделювання економічної динаміки : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 244 с.
5. Здрок В.В., Лагоцький Т.Я. Економетрія : підручник. Київ : Знання, 2015. 541 с. + компакт-диск.

Допоміжна:

6. Greene W. Econometric Analysis. International edition. Pearson Education Limited 2012. 1240 p.
7. Gujarati D. Econometrics by Example. Red Globe Press; 2nd edition, 2014. 466 p.
8. Wooldridge J. Introductory Econometrics: A Modern Approach. Cenage Learning; 6th Edition, 2015. 912 p.
9. Боднар Р.Д., Єлейко В.І., Демчишин М.Я. Економетричний аналіз діяльності підприємств : навч. посібник. Тернопіль : Видавництво «Навчальна книга - Богдан», 2019. 368 с.
10. Економіко-статистичне моделювання і прогнозування : навч. посібник / В.П. Кічор, Р.В, Фещур, В.В. Козик, С.Н. Воробець, Н.Є. Семченко. Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2007. 156 с.
11. Єлейко В. Основи економетрії. У 2 ч. Частина 1. Львів : ТзОВ”МАРКА Лтд”, 1995. 192 с.
12. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2001. 170 с.
13. Корольов О.А. Економетрія : навч. посібник. Київ : КНТЕУ, 2000. 660 с.
14. Лугінін О.Є., Білоусова С. В., Білоусов О. М. Економетрія : навч. посібник. Київ : ЦУЛ, 2005. 252 с.
15. Лук’яненко І.Г., Краснікова Л.І. Економетрика : підручник. Київ : «Знання», 1998. 494 с.
16. Мороз В., Диха М. Економетрія : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 206 с.
17. Наконечний С.І. Економетрія : підручник. 4-те вид., доп. та перероб. Київ : КНЕУ, 2006. 528 с.
18. Панчишин С. Макроекономіка : навч посібник. Київ: Либідь, 2001. 616 с.
19. Рязанцева В.В. Економетрія. Моделювання макроекономічних процесів : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 388 с.
20. Сеньо П.С. Теорія ймовірності та математична статистика : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 448 с.
21. Фещур Р.В., Барвінський А.Ф., Кічор В.П. Статистика : навч. посібник / за наук. ред. Р.В. Фещура. 3-є вид. оновлене і доповнене. Львів : "Інтелект-Захід", 2006. 256 с.
22. Черняк О.І., Ставицький А.В. Динамічна економетрика. Київ : КВІЦ, 2000. 120 с.

СТАТИСТИКА

Тема 1. Вступ в описову статистику

Основні поняття описової статистики: закономірність, сукупність, ознака, варіація, показник. Варіаційні (кількісні) та атрибутивні (якісні) ознаки, їх різновиди. Шкали вимірювання ознак у соціально-економічних дослідженнях: номінальна, рангова, метрична.

Первинні і статистичні дані. Групування і класифікації даних. Ряд розподілу та його елементи. Види рядів розподілу та способи їх візуалізації. Гістограма, полігон, кумулята, огіва.

Статистичний показник як узагальнююча характеристика соціально-економічного явища/процесу. Види статистичних показників. Абсолютні величини, їх перерахунок в умовно-натуральні одиниці. Статистичний аналіз структури і структурних зрушень, динаміки розвитку за допомогою відносних величин. Відносні величини координації та просторових порівнянь. Взаємозв'язок відносних величин.

Тема 2. Статистичні методи аналізу рядів розподілу

Статистичні характеристики центру розподілу: степеневі і порядкові середні. Умови та особливості їх використання для симетричних і асиметричних розподілів.

Степеневі середні: арифметична (проста і зважена), гармонійна (проста і зважена), геометрична, квадратична. Математичні властивості середньої арифметичної. Порядкові середні: мода і медіана. Квартилі і децилі: суть та способи розрахунку.

Статистичні характеристики варіації: розмах варіації, середнє лінійне відхилення, дисперсія, середнє квадратичне відхилення. Квадратичний коефіцієнт варіації. Дисперсія та її властивості. Правило додавання дисперсії. Дисперсія альтернативної ознаки.

Тема 3. Статистичне вивчення динаміки. Індекси

Статистичні характеристики інтенсивності динаміки: абсолютний приріст, коефіцієнт, темп зростання, темп приросту, абсолютне значення одного відсотка приросту. Взаємозв'язок базових і ланцюгових показників аналізу динаміки.

Обчислення середнього рівня в аналізі рядів динаміки. Середній абсолютний приріст, темп зростання та приросту.

Метод аналітичного вирівнювання. Прогнозування з допомогою трендових моделей. Статистичне вивчення сезонних коливань. Індекси сезонності.

Сутність та види індексів в аналізі динаміки та взаємозв'язків соціально-економічних явищ. Синтетична та аналітична функція індексів. Індивідуальні та зведені індекси. Агрегатна і середньозважена форма індексів.

Індексів Ласпейреса і Пааше. Індекс Фішера. Середньозважені індекси. Індекс споживчих цін.

Індекси середніх величин: постійного, змінного складу та структурних зрушень, їх взаємозв'язок.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Матковський С.О. Марець О.Р. Теорія статистики: навч. посібник – 2-ге вид., стер. – Київ: Знання, 2009. 534 с.
2. Матковський С.О., Вдовин М.Л., Панчишин Т.В. Статистика навч. Посіб. Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 344 с.

3. Статистика: навчальний посібник / С.О. Матковський, Л.І. Гальків, О.С. Гринькевич, О.З. Сорочак. Львів: Новий світ-2000, 2009. 430 с.
4. Бізнес-статистика: навч. посібник / Матковський С. О., Гринькевич О.С., Вдовин М. Л., Вільчинська О.М., Марець О.Р., Сорочак О.З. Київ: Алерта,2016. 280 с.
5. Статистика: підручник / С. І. Пирожков, В. В. Рязанцева, Р. М. Моторин та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 328 с
6. Економічна аналітика в бізнесі: навч. посібник / О.С. Гринькевич, С.О. Матковський, А.В. Сидорова та ін. за ред. О.С. Гринькевич, С.О. Матковського, А.В. Сидорової, Н.С. Струк. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 480 с. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/04/Navchalnyy-posibnyk_2022.pdf
7. Практикум з навчальної дисципліни "Статистика" Навч. посіб. / Матковський С.О., Вдовин М.Л., Гринькевич О.С. та ін. за ред. С.О. Матковського. Львів: Видавництво ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 215 с.
8. Статистика: засоби діагностики знань: навч. посіб. / Матковський С.О., М. Л. Вдовин, Гринькевич О.С. та ін. за ред. С.О. Матковського. : Навч. посіб. Львів: Новий світ – 2000, 2012. 216 с.
9. Ковтун Н.В. Теорія статистики: підручник. Київ: Знання, 2012. 399 с

Допоміжна:

1. Єріна А.М., Пальян З.О. Теорія статистики: практикум [6-те вид., стер.]. Київ: Знання, 2008. 255 с.
2. Опря А.Т. Статистика (модульний варіант з програмованою формою контролю знань). Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 448 с.
3. Фещур Р.В., Барвінський А.Ф., Кічор В.П. Статистика: навчальний посібник [3-є вид. оновл. і доп.]; за ред. Р.В. Фещура. Львів: видавництво „Інтелект-Захід", 2006. 350 с.
4. Статистика: підручник / С. І. Пирожков, В. В. Рязанцева, Р. М. Моторин та ін. Київ :видавництво КНТЕУ, 2020. 328 с

Матеріали:

1. Методично-навчальний комплекс вивчення дисципліни доступний на платформі Moodle за посиланням: *https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=302* (для доступу необхідна авторизація).
2. Вдовин М.Л., Панчишин Т.В. Статистика: тести, задачі та завдання для самостійної роботи. Практикум. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 99 с.

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Підприємство як суб'єкт підприємницької діяльності

Поняття підприємства як суб'єкта господарювання. Цілі й напрямки діяльності підприємств.

Правові основи функціонування підприємств в Україні. Юридичні нормативно-правові акти, що є законодавчою базою функціонування підприємств. Порядок створення та ліквідації підприємств. Установчі документи підприємства.

Класифікація підприємств за ознаками. Добровільні та інституціональні об`єднання підприємств.

Ринкове середовище господарювання підприємств. Інфраструктура ринку, складові елементи.

Підприємницька діяльність як основна сучасна форма ринкового господарювання. Принципи здійснення, функції та моделі підприємницької діяльності. Виробнича та посередницька діяльність.

Тема 2. Структура та управління підприємством

Суть процесу управління. Основні та специфічні функції управління підприємствами. Методи управління діяльністю підприємств. Стилі управління на підприємстві.

Організаційно-виробнича структура управління підприємством.

Основні типи організаційних структур управління.

Основні цілі та завдання організації виробництва. Принципи організації виробничого процесу. Організаційні типи виробництва. Організація виробничого процесу в часі. Методи організації виробництва. Виробничий цикл та його структура. Суспільні форми організації виробництва.

Тема 3. Планування діяльності підприємства

Планування як функція управління.

Види планів на підприємстві. Стратегічне планування на підприємстві, різновиди стратегій. Тактичне й оперативне планування діяльності підприємства.

Методи планування.

Бізнес-планування: сутність і призначення. Типовий зміст і методика розробки бізнес-плану.

Тема 4. Персонал підприємства. Продуктивність, мотивація й оплата праці

Поняття, класифікація та структура персоналу. Категорії персоналу підприємства. Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією.

Методи та показники визначення чисельності та руху персоналу на підприємстві. Баланс робочого часу працівника.

Оцінка персоналу як важливий елемент системи управління трудовим колективом. Сучасна система підвищення кваліфікації кадрів і забезпечення умов для високопродуктивної праці.

Продуктивність праці персоналу: сутність, методи визначення та чинники зростання.

Сутність та структура заробітної плати. Тарифна система як основа організації оплати праці. Форми і системи оплати праці.

Мотивація трудової діяльності. Сучасні системи мотивації персоналу.

Тема 5. Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

Суть та склад необоротних активів підприємства. Структура та класифікація основних засобів. Методи обліку та оцінки основних засобів.

Спрацювання, амортизація та відтворення основних засобів. Основні методи нарахування амортизації основних засобів.

Показники ефективності використання основних засобів підприємства. Фондовіддача. Фондомісткість. Фондоозброєність.

Поняття оборотних активів підприємства та їх структура. Загальна характеристика та класифікація оборотних коштів. Основні стадії перетворення оборотних коштів. Джерела формування оборотних коштів.

Поняття нормування та методи нормування оборотних коштів. Оцінка ефективності використання оборотних коштів підприємства

Нематеріальні ресурси. Нематеріальні активи. Оцінка вартості нематеріальних активів.

Поняття та класифікація інноваційних процесів. Поняття, стадії та форми науково-технічного прогресу. Інноваційна діяльність, види, напрями здійснення.

Тема 6. Витрати та результати діяльності підприємства

Загальна характеристика витрат на виробництво продукції (надання послуг). Класифікація витрат. Групи чинників (способів) зниження поточних витрат у розрахунку на одиницю продукції.

Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення цін.

Суть та завдання фінансів підприємства. Джерела фінансових ресурсів підприємства. Склад фінансової звітності. Прибутковість і дохідність: їх сутність та різниця між ними. Види прибутку підприємства, джерела формування.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Рентабельність продукції та окремих виробів. Чинники зростання ефективності виробництва (діяльності підприємства).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка О.М., Ковальов Є.В., Садиков М.А., Маковоз О.С. Економіка підприємства: навчальний посібник; за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: ХНУВС. 2017. 192 с.
2. Березін О.В., Березіна Л.М., Бутенко Н.В. Економіка підприємства: навч. посібник. К.: Знання, 2009. 390 с.
3. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
4. Бичківський Р.В., Столярчук П.Г., Гамула П.Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація: Підручник. Львів: В-во НУ «Львівська політехніка», 2004. 560с.
5. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
6. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003 . URL: http://zakon.rada.gov.ua.
7. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 304 с.
8. Гукалюк А.Ф., Тепла М.М. Створення та припинення діяльності підприємств в Україні: Навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2012. 188 с.
9. Гукалюк А.Ф., Тепла М.М. Економіка підприємства: термінологічний словник-довідник: Навчальний посібник. Львів: Ліга-Прес, 2021. 124 с.

10. Економіка підприємства: підручник; за ред. С.Ф. Покропивного. К.: КНЕУ, 2005. 528 с.
11. Економіка підприємства: підручник; за заг. ред. д.е.н., проф. Л.Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2019. 864 с.
12. Економіка підприємства: навч. посіб.; за заг. ред. Л.С. Шевченко. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
13. Павленко І.А. Економіка та організація інноваційної діяльності: Навч. посіб., вид. 2-ге, без змін. К.: КНЕУ, 2006. 204 с.
14. Посохов І.М., Дюжев В.Г., Сусліков С.В., Тимофєєва К.О. Економіка підприємства: навч. посіб.; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т. «Харків. політехн. ін-т». Харків: НТУ «ХПІ», 2016. 380 с.
15. Романченко Н.В., Кожемякіна Т.В., Пічик К.В. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: НаУКМА, 2018. 304 с.
16. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. К.: «Каравела», 2003. 432 с.
17. Швиданенко Г.О., Васильков В.Г., Гончарова Н.П. та ін. Економіка підприємства: підручник; за заг. ред. Г.О. Швиданенко. К.: КНЕУ, 2009. 598 с.
18. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. вид. 2-ге перероб. і доп. К.: Видавництво Ліра-К, 2017. 600 с.